

Сяргей Кавальов

ПОВЕРННЯ ГОЛОДАРЯ

П'еса-фантазмагорія у 2-х діях

З білоруської переклав *Ігор Набитович*

Францові Кафці, Тадеушеві Ружевічу
і всім великим Голодарям
цього світу присвячується

ДІЙОВІ ОСОБИ

Ерна, директорка звіринця

Невідомий

Бурмістр

Журналістка

Олександр, молодий учитель

Пиза, сторож звіринця

Жебрачка

Санітари

Публіка

ДІЯ ПЕРША

З'ява перша

На окраїні містечка N. спинився мандрівний звіринець. Біля входу бачимо вагончик з віконцем і написом “Каса”, побіч – пусту клітку з афішею: “Голодар: 40 днів без їжі”. З-за вагончика виходить сторож звіринця – товстун на ймення “Пиза” – і починає ліниво підмітати площу, забруднену обривками газет, пивними і консервними бляшанками.

Пиза бурмоче собі під ніс якусь пісеньку. Час від часу чути також глухий звірячий рик і крик якогось екзотичного небезпечного птаха.

На площі з'являється стара Жебрачка, з цікавістю розглядає вагончик, кліку і сторожа.

Ж е б р а ч к а (*осудливо*). Знов якихось пройдисвітів чорт приніс. Одне їм у голові: обдерти нас як липку. (*Підходить ближче до Пизи, каже пискливо*). Бог у поміч, паночку. (*Протягує руку*). Подайте бідній жінці.

П и з а (*не відриваючись від праці*). Бог подасть.

Ж е б р а ч к а (*ниє*). Хоча б кілька копійок, паночку.

П и з а. Йди геть, бабцю. Не люблю жебраків та інше ледащо.

Ж е б р а ч к а. Недобре, паночку. Господь сказав, що жебракам буде належати Царство Небесне.

П и з а (*припиняє працю*). Особливо не люблю тих жебраків, які шукають Царства Небесного. Жебраків за переконанням, апостолів пихатості, пророків кінця світу. Вони вважають себе розумнішими за інших і жебрають не тому, що не мають праці, а тому, що зневажають її. А, отже, – зневажають особисто мене, сторожа Пизу. (*До Жебрачки*). Чому я повинен працювати, а ти – ні?

Ж е б р а ч к а (*ниє*). Я – стара, слабка жінка. Хто мені дасть працю?

П и з а. Я. (*Віддає Жебрачці мітлу*). Бери. Будеш кожного ранку підмітати площу перед звіринцем і поміж вагончиками, а я буду давати тобі кілька копійок.

Ж е б р а ч к а. Дякую тобі, синку! (*З надією*). Надовго до нас приїхали? (*Старанно підмітає площу*).

П и з а (*сідає на приступки перед вагончиком, виймає цигарки*). Побачимо, який буде збір.

Ж е б р а ч к а. Щодо цього – не хвилюйтеся, паночку. Люди в нашому містечку не багаті, але вельми цікаві. Хто тільки до нас не приїжджав, що тільки не показували! Содом і Гомора!

П и з а (*курить*). От бачиш, велика конкуренція. А ще місцева влада як накладе податок – то збирай манатки й у дорогу.

З'являються директорка звіринця Ерна і Бурмістр містечка. Ерна – молода, гарна жіночка, одягнута по-діловому, але стильно. Бурмістр – чоловік з претензіями на елегантність, але виглядає як типовий провінціал.

Жебрачка. Про вовка помовка, а вовк на поріг!

Пиза (*пошепки*). На сьогодні праця закінчена! (*Дає Жебрачці кілька монет і відбирає мітлу*). Щоб очі мої тебе не бачили до завтра!

Жебрачка поспішно зникає, а Пиза робить вигляд, що старанно підмітає площу.

Ерна. Все, огляд закінчено. Ви – наш перший, почесний відвідувач, пане Бурмістр.

Бурмістр. Що ж, враження від вашого звіринця загалом добре. Звірі доглянуті, клітки чисті. Близьке знайомство мешканців нашого містечка з представниками живої природи покращить їх звичаї. От тільки, дбаючи про цнотливість жінок і дітей... Цей орангутанг у третій клітці, чим він займається?

Ерна. Не орангутанг, пане Бурмістр. Самець шимпанзе.

Бурмістр. Орангутанг, шимпанзе, макака – яка різниця? Але ваш самець, перепрошую, пані...

Ерна. Ерна.

Бурмістр. Самець ваш, пані Ерно, займається онанізмом.

Ерна (*знизає плечима*). Природна поведінка самця при відсутності самки.

Бурмістр. Я розумію, макака університетів та академій не закінчувала, але нехай би вона займалася природною поведінкою в менш публічному місці. (*Фамільярно*). До речі, при відсутності моїх підлеглих можете називати мене просто Артуром. (*Зауважує пусту клітку з афішею "Голодар: 40 днів без їжі."*) А ця клітка чому пуста? Випадково, чи, може... з якимось прихованим натяком?

Ерна. Ніяких натяків. З цієї клітки починалася історія нашого звіринця. Колись у ній жив славний Голодар – людина, яка сорок днів витримувала без їжі. З виступів Голодаря мій батько розпочинав кар'єру імпресарію, потім мама почала танцювати на канаті, пізніше з'явився звіринець.

Бурмістар. А що сталося з тим Голодарем? (*Сміється*). Помер з голоду?

Ерна (*знизає плечима*). Ніхто не знає. Батько казав, що виступи Голодаря перестали приваблювати публіку, і довелося його звільнити. Мама розказувала, що Майстер образився на людей, які не розуміли сенсу його голодання, і виїхав у Тибет. (*Усміхається*). А от у нашого сторожа Пизи своя, оригінальна версія.

Пиза припиняє працю і охоче долучається до розмови.

Пиза. Пані Ерна з мене насміхається, але я кажу чисту правду. Те, що люди перестали цікавитися виступами дивака – факт, мені мій попередник, старий сторож розповідав. Але ніхто Голодаря не звільняв і нікуди він не виїжджав. Просто одного разу після сорока днів він навмисно не припинив голодівку. Нещасний голодував далі, худнув і сох, аж поки не зменшився до мікроскопічних розмірів. Спочатку його можна було ще вгледіти у соломі, а тепер можна тільки почути, як він тихенько співає своїм писклявим голосочком.

Б у р м і с т р. Яка дивовижа! Таку історію за гроші треба розповідати!

Е р н а. Не сумнівайтеся: Пиза так і робить, а довірливих слухачів не бракує. Як би там не було, але, шануючи пам'ять батька, я залишила клітку Голодаря у звіринці. Сімейна реліквія.

Б у р м і с т р (з повагою). Правильно: батька треба шанувати. Ви мені все більше подобається, Ерно. О, ви не пошкодуєте, що завітали в наше містечко. І щоб засвідчити вам свою симпатію, я запрошую вас на вечерю в ратушу. (Пошепки). У неофіційній обстановці, сам на сам.

Е р н а. Дякую, пане Артуре. Але... не сьогодні. Ще стільки справ на голові: отриати дозвіл від санепідемстанції, подбати про рекламу, провести кампанію в пресі. (Непомітно протягує Бурмістрові конверт). Це вам невеличкий подарунак... на знак загальної любові до світу тварин.

Бурмістр швиденько ховає конверт у кишеню, Пиза при цьому демонстративно відвертається.

Б у р м і с т р (бадьоро). Дозвіл, вважайте, у вас уже у кишені, я зателефонував начальникові санепідемстанції. Про рекламу так само можете не клопотатися: я розпоряджуся, щоб відвідування вашого звіринця стало обов'язковим заходом для всіх мешканців містечка. А от з пресою раджу бути обережною...

З'являється Журналістка з диктофоном у руці, зауваживши її Бурмістр починає нервуватися і поспішно відкланюється.

Б у р м і с т р. Зрештою, самі зорієнтуєтесь... Приємно було познайомитися, пані Ерно. (Тихенько). Памятайте про мою пропозицію.

Е р н а (зі штучною усмішкою на обличчі). Приємно потрапити у місто, де таке миле керівництво. Запрошую відвідати наш звіринець усією сім'єю.

Б у р м і с т р (крізь зуби). Вже відвідали. (Проходячи біля Журналістки). Збоченка.

Ж у р н а л і с т к а (крізь зуби). Кнур.

Бурмістр швидко виходить. Журналістка підходить до Ерні і протягує їй руку.

Ж у р н а л і с т к а (з гідністю). Касандра. Редакторка місцевої газети.

Е р н а (приятно). Ерна. Директорка звіринця.

Ж у р н а л і с т к а. Цензура, перевищення службових повноважень, сексуальні домагання і, врешті, прийняття взятки. Повний джентльменський набір, правда?

Е р н а (здивовано). Що?

Ж у р н а л і с т к а (в'їдливо посміхається). Та так, нічого. Можу я взяти у вас інтерв'ю?..

Сторож Пиза ставить перед вагончиком з написом “Каса” невеликий розкладний столик і два розкладні крісла. Виконавши справу, виходить. Ерна запрошує Журналістку сісти, потім сідає сама. Журналістка кладе диктофон на столик і натискає кнопку.

Е р н а. Хочу вас одразу попередити: я не буду відповідати на занадто особисті питання. І на занадто загальні – теж.

Ж у р н а л і с т к а. Ясно: ніякого сексу, ніякої політики.

Е р н а. Так, чиста реклама.

Ж у р н а л і с т к а. Щиро. А ви вірите в рекламу без сексу і політики?

Е р н а (*дипломатично*). Я, сподіваюся, що наше інтерв'ю посприє відвідуванню звіринця мешканцями містечка.

Ж у р н а л і с т к а. Це залежить від правильності і оригінальності ваших відповідей. (*Доброзичливо*). Постарайтеся сподобатися нашим читачам. Ви вперше в наших краях?

Е р н а. Так, але багато років тому назад сюди приїжджали мої батьки. (*Доброзичливо*). Так що в мене природжена симпатія до вашого містечка.

Ж у р н а л і с т к а. Думаєте, наше містечко її заслуговує?

Е р н а (*розгублено*). Не розумію.

Ж у р н а л і с т к а. Добре, підемо далі. (*Бадьоро*). Скажіть, як ви, молода, гарна жінка відчуваєте себе в ролі *директора звіринця*?

Е р н а. Чудово.

Ж у р н а л і с т к а. А звірі, які сидять у клітці, вони відчувають полегшення від того, що їхня господиня – жінка?

Е р н а (*здивовано*). А у чому це може проявлятися?

Ж у р н а л і с т к а. У більш гуманному ставленні до жертв. Ви не вважаєте, що жінка взагалі більш підходить для керівництва у суспільстві?

Е р н а. Щиро кажучи, я охоче передала б наш сімейний бізнес своєму братові, якби такий у мене був.

Ж у р н а л і с т к а. А чому не чоловікові? Як пояснити, що така приваблива, гарна жінка є незаміжною? (*Неочікувано*). Ви – лесбіянка?

Е р н а. Що?

Ж у р н а л і с т к а. Як ви ставитеся до Парадів рівності?

Е р н а. Яке відношення має це питання до теми нашої розмови?

Ж у р н а л і с т к а. У вас не було проблем з оборонцями прав тварин?

Е р н а. Я належу до їхнього Товариства і регулярно плачу внески з доходів звіринця.

Ж у р н а л і с т к а. Скажіть, як ви, використовуючи свою директорську посаду, змагаєтеся зі статевою дискримінацією?

Е р н а (*здивовано*). А яким чином я можу з нею змагатися? Поміняти вивіску “Лев” на клітці на “Левиця”?

Ж у р н а л і с т к а. Я питаю серйозно. Чи не вважаєте Ви, що звіринець – це ідеальна метафора нашого сьогоденного світу?

Е р н а (*столнено*). Я мушу вважати, скільки тон їжі закупити для тварин, щоб вони почувалися ситими, скільки заплатити робітникам, щоб вони не розбіглися, рахую скільки коштує оренда території, оплата за електрику, скільки піде на податки і, перепрошую, на різні, неофіційні видатки... У мене немає часу думати про метафори.

Ж у р н а л і с т к а. Скажіть, як ви ставитеся до абортів?

Е р н а. Вам не здається...

Ж у р н а л і с т к а (*зупиняє*). А до евтаназії?

Е р н а. Яким чином відповіді на ці питання посприяють відвідуванню звіринця?

Ж у р н а л і с т к а. Нашим читачам важливо знати вашу громадянську позицію. Так що ви робите з безнадійно хворими тваринами?

Е р н а. Їх присипляють.

Ж у р н а л і с т к а. Скажіть, чи відчуваєте ви себе вільною в нашому невірному патріархально-чоловічому суспільстві?

Е р н а. Я відчуваю себе столненою. (*Нахилиється над столиком і вимикає диктофон*). Інтерв'ю закінчено. Боюся, що в мене немає шансів сподобатися вашим читачам.

Ж у р н а л і с т к а (*Неочікувано лагідно*). Даремно ви так нервуетеся, Ерно. Не ображайтеся, просто в мене такий провокаційний стиль. А інтерв'ю вийде чудове.

З'являється Олександр у супроводі Пизи. У руках у Олександра диктофон.

П и з а (*разводить руками*). Пані Ерно, тут ще один.

Е р н а (*налякано*). Ні! Більше ніяких журналістів!

О л е к с а н д р. Я не журналіст.

Ж у р н а л і с т к а (*поблажливо*). Це правда.

О л е к с а н д р. Я педагог. Працюю в місцевій гімназії, а у вільний час вивчаю проблему голодання. (*До Ерни, несміливо*). Ми могли б порозмовляти?

Е р н а. У звіринці тварини не голодують!

О л е к с а н д р. Ви не зрозуміли. Мене цікавить голодування у метафізичному сенсі: проблема свободи.

Е р н а. Досить з мене проблем! Пизо, проведи гостя.

О л е к с а н д р (*у відчай*). Почекайте! Це дуже важливо. Ми повинні з вами порозмовляти! Я пишу книжку про Голодаря.

Е р н а (*поспішно*). Бажаю успіху!.. (*Усвідомивши, здивовано*). Про кого ви пишете?

О л е к с а н д р (*схвильовано*). Про Майстра голодування, який працював у цирку вашого батька. Я зібрав усі архівні матеріали, усі газетні публікації про його життя, критично розглянув багато наукових інтерпретацій його діяльності і

створив свою власну, оригінальну теорію. Я не хочу виглядати нескромним, але, здається, що я – перший, хто правильно зрозумів сенс його великої місії.

Ж у р н а л і с т к а (успіхається). Це – наш місцевий дивак.

Е р н а (хвилю повагавшись). Все одно не розумію, чим я можу вам допомогти. Якщо хочете, порозмовляйте з Пизою, це – його улюблена тема. *(До Журналістки).* Ходімте, я вас проведу.

Ж у р н а л і с т к а. Ви хотіли сказати – випроваджу? *(Піднімається з крісла).* До речі, я хочу вас попередити: будьте обережні з нашим Бурмістром. *(Повчально).* Під маскою ягнятка там приховується обличчя лева.

Е р н а (неприємно). Дякую за попередження. Але я виросла серед звірів.

Журналістка з Ерною виходять. Олександр як загіпнатизований дивиться на клітку Голодаря. Пиза нетерпляче смикає його за рукав. Олександр повертається до сторожа.

П и з а (до Олександра). Молодий чоловіче! За невелику кількість платіжних засобів ви можете послухати надзвичайно цікаву і повчальну історію, яка коли-небудь сталася в нашому звіринці.

Олександр машинально виймає з кишені кілька банкнот і протягує сторожеві. Пиза з недовірою їх розглядає.

П и з а. Це гроші чи квитки для відвідування нашого звіринця? Зрештою, яких тільки банкнот я не бачив на своєму віці. *(Поставленим голосом).* Ну, слухайте, шановний! У клітці, яку ви перед собою бачите, жив колись Голодар – чоловік, який сорок днів міг обходитися без їжі. Такий незвичайний талант приніс йому гучну славу, багатство та увагу з боку жінок. Коротше, все те, до чого кожен з нас прагне. Але Фортуна любить заманити людину в пастку краєвидами щастя, а потім викинути на брудну помийку реальності. Незабаром люди перестали цікавитися виступами Голодаря. Вчорашній герой виявився нікому не потрібним і забутим, його кольорове життя перетворилося в сіре існування. І ось одного разу, після сорока днів Голодар навмисно не припинив голодування. Він худнув і сох, аж поки не зменшився до розмірів комашки і не загубився в соломі на дні клітки. Тепер його вже не побачиш, але ще можна почути його тиху тужливу пісеньку.

О л е к с а н д р. Я також читав це оповідання Кафки... *(Іронічно).* І ви вірите у ті казки, які розповідаєте?

П и з а (обурено). Який ще Кафка? Хто такий Кафка? Він що, працював у нашому звіринці? Я тобі чистісіньку правду розповідаю!

О л е к с а н д р (з замішанням). Пробачте, я не хотів вас образити. Ви, мабуть, просто не знаєте, що Голодар залишив свою клітку якраз під час виступу в нашому містечку. За моїми підрахунками, це сталося тридцять літ тому.

П и з а. Слухай, звідки ти взявся такий розумник? (*Насувається на Олександра*). Може претендуєш на моє місце, га? (*З обуренням*). Куди ми приїхали?! Приходять якісь підозрілі особи, тицяють дивні гроші. Треба ще перевірити: чи вони справжні? Де тут у вас найближчий бар?

О л е к с а н д р (*винувато*). Не знаю.

П и з а. Тьфу! Берешся розказувати про те, що сталося тридцять років тому, а що тепер відбувається в твоєму місті – не знаєш.

Пиза іде шукати бар.

Олександр підходить і тремтячою рукою доторкається до прутів клітки Голодаря.

О л е к с а н д р. Невже тут, у цій клітці, сиділа колись людина, яка могла змінити світ?...

З'ява друга

Через декілька днів на тому самому місці. Погожий ранок. Жебрачка підмітає площу перед звіринцем. З вагончика виходить Пиза, позіхає, дивиться на годинник.

П и з а (*по-філософськи*). Усе в цьому світі змінюється: ціна на хліб і на цигарки, назви вулиць і міст, філософії і релігії. І тільки одне правило залишається непорушним: кожного дня Пиза мусить прокидатися з раннього ранку й годувати тварин. Цікаво, якби я хоча б одного разу я проспав, невже світ розвалився б? Голодні звірі вилізли б зі своїх кліток і зжерли усіх мешканців планети. Починаючи з жителів цього сонного містечка. (*До Жебрачки, яка припинила працю і слухає його роздуми*). Працюй, працюй, бабунько: я жартую.

Жебрачка старанно підмітає далі й зникає за вагончиком.

П и з а (*задоволено*). Але приємно бачити, що хоча б хтось прокидається раніше за мене. (*Робить кілька кроків і неочікувано зауважує у клітці Голодаря Невідомого*). А це що за номер? Гей, приятелю, ти хто такий?

Невідомий ніяк не реагує на слова вартівника.

П и з а. Не чуєш? Навіщо ти заліз у клітку, диваче? (*Підходить ближче й розглядає Невідомого з ніг до голови*). На бомжа ти не подібний, швидше – на професора, який трохи загуляв... Признайся, шановний: перебрав учора з колегами, й, замість того, щоб залізи у тепле ліжко до дружиньки, забрався в цю холодну клітку. (*Розважливо*). Воно, звичайно, й там, і там – неволя, але краще йшов би ти додому.

Невідомий не реагує. Настрій у Пизи починає змінюватися з фамільярного на сердитий.

П и з а. Ну, досить. Я з тобою по-дружньому, а ти і вухом не поведеш. А ну, вилазь з клітки, поки я тебе силою не витягнув. *(Погрозливо)*. Чуєш, фрасере? Лічу до трьох. Один, два...

Невідомий бурмоче собі щось під ніс, погрози сторожа, як видно, викликають у нього занепокоєння.

П и з а. Ага, заворушився, нарешті. *(Відчиняє дверцята клітки)*. Три. Давай, давай, виходь на свободу. Не змушуй мене до насильницьких дій. У нас з тобою різні вагові категорії і різниця не на твою користь.

Невідомий замість того, щоб покинути клітку, переполохано забивається в куток.

П и з а. Т-а-а-ак. Мені починає уриватися терпець. Ти що: глухий? Німий? А може ти вар'ят, який утік з міського шпиталю? Будь ласка, я не проти: нехай хоч усі вар'яти втечуть з лікарень, а злочинці – з в'зниць. Тільки не треба ховатися у нашому звіринці, у нас на всіх кліток не вистачить. *(Погрозливо)*. Вилазь з клітки, псих! Я кому сказав?!

З-за вагончика, на мить появляється голова Жебрачки.

Ж е б р а ч к а. Що за рейвах, паночку?
П и з а *(сердито)*. Друге Пришестя, стара!
Ж е б р а ч к а. А Боже ти мій!

На шум з'являється стривожена Ерна. Директорка одягнута в легкий халатик, накинутий наспіх, обличчя у неї заспане і незадоволене. Побачивши директорку, Жебрачка поспішно ховається за вагончиком.

Е р н а. Що трапилося, Пизо? Чого ти кричиш, як шалений?

Почувши голос Ерни, Невідомий піднімає голову.

П и з а. Як же мені не кричати, пані Ерно? Самі погляньте. *(Показує на клітку Голодаря)*.

Е р н а. Хто цей чоловік? *(Позіхає)*. Навіщо він заліз у клітку?

П и з а. А чи я знаю? Мабуть, місцевий пияк. Зараз я йому! *(Стискає кулаки і хоче увійти в клітку)*.

Е р н а. Почекай, Пизо. Краще я викличу поліцію. Ми все таки в чужому місті.

Невідомий неочікувано схоплюється на ноги й кидається на пруті клітки.

Не в і д о м и й. Марто!

Ерна здригається й зі страхом вдивляється в обличчя Невідомого.

П и з а. А я вже було подумав, що він німий.

Не в і д о м и й (*невпевнено*). Марта?

Е р н а (*розгублено*). Чого хоче цей чоловік?

Не в і д о м и й. Entschuldigung! Я помилився. (*Відходить углиб клітки і сідає на підлогу*).

П и з а. Я ж казав: псих. Викличте поліцію, пані Ерно. Або відразу лікарів.

Е р н а. Почекай. (*Підходить до клітки й пробує зав'язати розмову з Невідомим*). Ви мене знаєте? Як ви опинилися у цій клітці?

Невідомий сидить на підлозі з байдужим виглядом.

П и з а. Не тратьте часу, пані Ерно. І тримайтеся, на всяк випадок, подалі від прутів клітки. А раптом він небезпечний?

Е р н а (*до Невідомого*). Чому ви назвали мене Мартою? Ви були з нею знайомі?

Не в і д о м и й (*піднімає голову і ще раз уважно розглядає Ерну*). Ви не Марта.

Е р н а. А ви хто? Чого ви хочете?

Не в і д о м и й (*байдуже*). Дайте мені спокій. (*Опускає голову*).

Ерна відходить від клітки.

П и з а. Ви чули його? Яке нахабство!

Е р н а (*невпевнено*). Послухай, Пизо... а раптом... це його клітка?

П и з а (*здивовано*). Що ви хочете цим сказати, пані Ерно? Ніби-то цей псих може бути...

Невідомо звідки з'являється зворушений Олександр, підбігає до клітки і на уважно дивиться на Невідомого.

О л е к с а н д р. Так і є! Приїхав звіринець і Він повернувся. (*До Пизи*). Я не помилився, я все правильно підрахував. Це Він! (*До Ерни*). Ви розумієте, що відбулося? Ви розумієте, що тепер відбудеться? З нами, з усім світом?

П и з а. Ну, от: іще один. Містечко вар'ятів! Пані Ерно, даремно ми сюди приїхали.

З'ява третя

За невеликим розкладним столиком Ерна і Олександр п'ють каву. Невідомий сидить у клітці, нерухомий, повністю зосереджений на своїх думках. На клітці висить дошка, на якій крейдою виведено число "3".

Е р н а. У вас тремтять руки: не розлийте каву. І не цокотіть зубами об край горнятка.

О л е к с а н д р. Перепрошую, це від хвилювання. (*Зворушено*). Я все ще не можу повірити... Я на власні очі бачу самого Голодаря і беру участь у великій Містерії перемоги духу над матерією!

Е р н а. А в мене відчуття, що я беру участь у дешевому фарсі.

О л е к с а н д р. Пані Ерно, як ви можете таке казати! У його присутності... Після всіх моїх аргументів і доказів! Ви ж учора погодилися зі мною й дали згоду на проведення експерименту.

Е р н а. Я дала згоду на виступ якогось дивака в цирковому номері під назвою "40 днів без їжі". Щоб перевірити, чи принесе цей стародавній атракціон прибуток у наш час. Але я не поділяю ваші містичні уявлення. І не впевнена, що людина у клітці – справжній Голодар.

О л е к с а н д р (*з жахам*). Пані Ерно, я не вірю, що ви пішли на це тільки задля грошей! Неправда!

Е р н а (*невпевнено*). Ну, ще на знак пошани до своїх батьків, які колись цей номер організували. А, може, з чисто жіночої цікавості: подивитися, чим усе це закінчиться. (*Тихо*). Напевно, що нічим добрим.

О л е к с а н д р. Але ж Він не їсть уже другий день! Це – справжній Голодар. Новий Ісус Христос!

Е р н а. Я так само, буває, інколи цілий день не їм: з-за хвороби, чи просто через поганий настрій. Але не стаю від цього Марією Магдаленою.

О л е к с а н д р. Подивимося, що ви скажете через місяць.

Е р н а. А що каже ваш ніби-Голодар? Христос не тільки робив чуда, але і проповідував перед своїми адептами. Цей мовчить, або бурмоче якісь незрозумілі слова, і до того ж – на всіх мовах одразу.

О л е к с а н д р. Я старанно записую все, що Він каже. (*Виймає з кишені невеликий нотатник*). Деякі фрази мені вдалося розібрати.

Е р н а. Наприклад?

О л е к с а н д р. "Tere fere kuku strzela baba z łuku..." ("Тере фере куку стшеля баба з луку")

Е р н а. Що це означає?

О л е к с а н д р (*сором'язливо*). Це не перекладається. Щось смішне. Здається, з Ружевіча.

Е р н а (*іронічно*). І все?

О л е к с а н д р. Ось іще, вельми важливе. "Meine Körperschale konnte nicht meine Geistesgut aushalten".

Е р н а. А це перекладається?

О л е к с а н д р. Так. “Жар мого духу спалив мою земну оболонку”. Здається, це з Шопенгавера. А, може, з Кафки. А от останню фразу я ніяк не можу розібрати. “...злий вітер розриває мене на шматки”. І ще про якусь дівчинку.

Е р н а. Щось знайоме. Але яке все це має значення? Відвідайте місцеву вар’ятню і який-небудь учорашній доцент видасть вам такі афоризми, за які його все життя можна тримати у клітці. Певно має рацію Пиза, який вважає нашого ніби-Голодаря звичайним утеклим психом. Даремно я піддалася на ваші вмовляння.

З’являється Журналістка, спочатку підходить до клітки з Невідомим, потім до столика, за яким сидять Ерна з Олександром.

Ж у р н а л і с т к а. Яка мила компанія! Рада вас бачити.

Е р н а (*сердито*). А я вас, щиро кажучи, не дуже. Після того, що ви написали у своїй газеті, нашому звіринцю зробилося незатишно у вашому містечку. (*Бере зі столика газету і знаходить інтерв’ю*).

О л е к с а н д р. Я краще посиджу біля Голодаря. Раптом Він ще щось скаже? (*Звільняє місце за столиком Журналістці і відходить до клітки*).

Ж у р н а л і с т к а. Вам не сподобався наш матеріал, Ерно? (*Сідає за столик*).

Е р н а. Не сподобався? Я ним обурена! Чаго варта лише оця фраза: “Мандрівний звіринець Ерни як у люстерку показує справжнє обличчя нашого містечка, дикі порядки в ньому, атмосферу страху, відсутність прав і свобод. Треба обов’язково навідати цю модель тоталітарного суспільства, щоб у нещасних, зацькованих, кинутих у клітки тваринах упізнати себе”. (*Дивиться на Журналістку*). Мала ж бути чиста реклама.

Ж у р н а л і с т к а. Повірте, це зацікавить наших читачів.

Е р н а. А вашого Бурмістра?

Ж у р н а л і с т к а (*з викликом*). Боїтеся?

Е р н а. Я не вмішуюся в політику, я займаюся бізнесом.

Ж у р н а л і с т к а. Не вмішуєтеся? А акція протесту, яка розпочалася вчора у вашому звіринці?

Е р н а (*здивовано*). Яка ще акція протесту?

Ж у р н а л і с т к а (*показує на клітку з Невідомим*). Проти чого голодує ця людина? (*Вмикає диктофон*). Що Він хоче сказати нам своїм голодуванням. Чи пов’язана його акція з голодівкою наших прибиральників сміття?

Е р н а (*обурено*). Послухайте, мені не потрібні зайві клопоти. А ви мені їх створюєте. (*Нахилиється над столом і вимикає диктофон*).

Ж у р н а л і с т к а. Але Він голодує на знак протесту? Проти чого?

Е р н а. Він голодує не проти чогось, Він голодує просто так. Перепрошую, не просто так, а за гроші. Голодування – його професія, його... бізнес. Я плачу йому за це.

Ж у р н а л і с т к а (*розчаровано*). Голодує за гроші? Нашим читачам це не сподобається (*Задумується*). Ні, тут потрібна висока ідея, певний гучний лозунг, щоб притягнути увагу суспільства... Хочете, я вам допоможу?

Е р н а. Я хочу одного: щоб ви трималися якнайдалі від нашого звіринця! (*Вискакує з-за стола*).

Ж у р н а л і с т к а. Знов мене випроваджуєте? (*Неохоче піднімається з крісла*).

У цей момент з'являється Бурмістр, підходить до столика.

Б у р м і с т р (*підморгує Ерні*). Вже співпрацюєте? (*До Журналістки, крізь зуби*). Продажна дівка!

Ж у р н а л і с т к а (*до Бурмістра, тихо*). Хам!

Е р н а (*здивовано*). Чому ви завжди з'являєтеся одночасно?

Ж у р н а л і с т к а. Я вас з задоволенням залишаю. (*До Ерні*). Але запам'ятайте, Ерно: у наш час нічого не робиться "просто так". Або: "за", або: "проти".

Журналістка демонстративно виходить геть. Бурмістр розвалюється у кріслі.

Б у р м і с т р. Вона має рацію. (*Бере зі столика газету і показує Ерні*). Ви мусите зробити вибір. Як колись ставив питання класик: "З ким ви, майстри культури?"

Е р н а. Боже, який вибір? Я вам зараз все поясню, Артуре. (*Приязно*). Вип'єте кави?

Б у р м і с т р (*сухо*). Прошу називати мене "пане Бурмістр". До висвітлення вашої громадянської позиції. До речі: санепідемстанція до вас все ж таки приїде.

Е р н а (*безпомічно падає в крісло*). Немає у мене позиції. Я до вашої громади не належу. Я не знаю і не хочу знати правил вашої гри.

Б у р м і с т р. Помиляєтеся, дорогенька. (*Махає газетою перед обличчям Ерні*). Якщо ви вже приїхали до нас, якщо ви збираєтеся заробляти на нас гроші, ви повинні підпорядковуватися нашим правилам гри!

Е р н а (*винувато*). Прошу мені вибачити, я забалакалася. Скажіть, що я зробила не так? І що я повинна зробити, щоб повернути вашу довіру і симпатію?

Б у р м і с т р (*більш лагідно*). От так буде краще. Я не звинувачую вас, Ерно, у скандальній публікації в газеті. (*Кидає газету на стіл*). Я знаю, що це заслуга Касандри. Але тут що у вас відбувається? (*Показує на клітку з Невідомим*). Чому ви зачинили людину в клітку і показуєте її відвідувачам? Що ви цим хочете сказати? На що натякаєте?

Е р н а. Я ж вам розповідала: це відомий цирковий номер, з нього мій батько починав кар'єру імпресаріо. З'явився доброволець і ми вирішили відновити атракціон, перевірити, наскільки прибутковим він може бути у наші часи.

Б у р м і с т р (*занепокоєно*). Звідки з'явився? Він – місцевий?

Е р н а (*непевно*). Знаменитий професіонал. Ось той молодий учений про нього цілу книгу написав.

Б у р м і с т р (*кинувши зневажливий погляд на Олександра*). Теж мені учений!

Е р н а (*переконливо*). Повірте, наша голодівка нічому не присвячена. Цілком комерційна акція, без жодних політичних мотивів.

Б у р м і с т р. А це погаано, що нічому не присвячена. У такому випадку кожен у своїй свідомості може її зв'язати з чим завгодно. Ви знаєте, що якраз тепер оголосили голодівку наші прибиральники сміття? Місто засипане сміттям.

Е р н а (*знижує плечима*). Не знаю. Площа перед нашим звіринцем чиста.

Б у р м і с т р (*оглядає площу перед звіринцем, здивовано*). А й справді, чисто.

Е р н а. Бо цю площу прибирає наш сторож Пиза, а він не належить до асоціації сміттярів.

Б у р м і с т р (*знову бере в руку газету*). Так от, недоброзичливці можуть пояснити голодування вашого професіонала як підтримку політичній голодівці наших сміттярів. (*Категорично*). Треба вашу виключно комерційну акцію чомусь присвятити. Потрібен конкретний, недвозначний лозунг. Або – закривайте ваш звіринець і валіть з нашого містечка!

Е р н а (*розгублено*). Але який лозунг?

Б у р м і с т р. Ну, наприклад: “За чистоту в нашому місті!”. (*Пошепки*). Разумієте?

Е р н а. Але це означає, супроти...

Б у р м і с т р. Ц-с-с! (*М'яко*). Я вас не змушую. Я лише кажу: наприклад.

Е р н а (*сумно*). Можна, я подумаю?

Б у р м і с т р. Подумайте, дорогенька. (*Піднімається з-за стола*). І над моїм запрошенням на вечерю – так само.

Е р н а. Дякую, пане Бурмістр. Але спочатку наведу лад у своїх володіннях. (*Показує на клітку з Невідомим*).

Б у р м і с т р (*серйозним тоном*). Це правильно. Даю вам час до завтра. (*Підходить у супроводі Ерні до клітки і розглядає Невідомого*). Кажете, знаменитий професіонал? А виглядає не найкраще, як якийсь капцан. (*Тихо*). Треба буде щось про нього довідатися.

Е р н а. Так голодує ж людина. (*Жартівливо*). Ви ж самі спробуйте, пане Бурмістр.

Б у р м і с т р. Е, ні! (*Киває пальцем перед обличчям Ерні*). Ви не замкнете мене в клітці! (*Фамільярно*). До речі, можете знов називати мене Артуром. (*Регоче*). До чергової газетної публікації.

Бурмістр прощається з Ерною і виходить. Ерна виймає цигарки і нервово запалює. Олександр підходить до неї з нотатником у руках.

О л е к с а н д р (з жалем). Нічого нового не сказав. Знов повторє щось про ангела і шолом. Як видається, глибокий розрив з реальністю привів його до апокаліптичних настроїв. (*Зазирає у очі Ерні, як вірний собака*). Що сталося, пані Ерно? Вони зіпсували вам настрої?

Е р н а. Закінчуємо цю недоречну комедію. Поясніть своєму Ісусові Христові, що Бурмістр заборонив Вознесіння.

О л е к с а н д р. Не жартуйте так, пані Ерно.

Е р н а. Це не жарти. (*Кричить*). Виставу закінчено! Тих, що так і не стали акторами прошу піти зі сцени! (*Оглядається*). Де Пиза? Заберіть звідси цих вар'ятів! Обидвох!

Деякий час панує гнітюче мовчання. Ерна і Олександр насторожено дивляться одне на одного.

Е р н а. Мовчите? Добре, що мовчите, бо я ваші псевдонаукові теревені більше слухати не збираюся!

О л е к с а н д р. Знаєте, є люди, які намагаються виглядати краще, ніж вони є насправді. А є такі, які намагаються виглядати гірше. Ви належите до другої категорії, пані Ерно.

Е р н а (*здивовано*). Ого, ми неочікувано перейшли на особисті теми! Це мені більше до душі. А ви що за людина, Олександре? Давайте поговоримо про вас. Да якої категорії ви належите?

О л е к с а н д р. Я людина нецікава, звичайний невдачник. У всякому разі, вважав себе таким до вчорашнього дня.

Е р н а (*зневажливо*). У вас є сім'я?

О л е к с а н д р. Ні.

Е р н а. Увагою жінок ви не розпещені?

О л е к с а н д р. У мене була наречена. (*Сором'язливо*). Не думаю, що це цікава тема для розмови.

Е р н а (*сердито*). Але наречена кинула вас?

О л е к с а н д р. Як ви здогадалися? Зрештою, це не важко... Так, вона сказала, що окрім ідей мене більше нічого у житті не хвилює. І що коли я буду займатися проблемою голоду, насправді доведеться голодувати їй...

Е р н а (*зрозумівши, що зайшла задалеко*). Пробачте... Я не хотіла вас скривдити.

О л е к с а н д р. Та ні, моя наречена мала рацію. Який з мене муж? Який батько? (*Згадує*). Ми розсталися у парку. Назустріч нам ішли діти з гарними повітряними кульками і Клара запитала, чи хотів би я мати... "Повітряну кульку?" – пожартувавав я. Вона образилася, розвернулася і мовчки пішла по алеї...

Е р н а (*зупиняє його*). Почекайте, Олександре! Ви сказали, діти з повітряними кульками? (*Збуджено*). Як я відразу не здогадалася!

О л е к с а н д р. Пані Ерно...

Е р н а. Його слова про вітер... Прочитайте мені ще раз останній запис у вашому нотатнику.

О л е к с а н д р. З приємністю, якщо вам цікаво. (*Розгорає нотатник*).
“Злий вітер розірве мене на шматки”.

Е р н а. Слухайте! (*Наспівує*).

Повітряну кульку дівчатко тримало,
Веселюю пісеньку тихо співало:
-- Ох, кулько, мандрівнице сміла й щаслива,
Піднятись в повітря я б дуже хотіла!

О л е к с а н д р (*привітно*). Ви гарно співаєте.

Е р н а, Слухайте далі! (*Піднімається з крісла і підходить до клітки з Невідомим, співає гучно*).

Щоб разом з тобою далеко, високо,
Заніс мене вітер на задрість всім друзям...
За сірії хмари, до теплого сонця,
Літати там легко, неспинно, і всюди...

Повітряна кулька їй сумно сказала:
-- Дурничка, у небі не була я також ні разу.
Як тільки піднімусь за сірі хмарки,
Злий вітер розірве мене на шматки.

Невідомий уважно вислуховує пісню, нічого не каже, але видно, що Він зворушений.

Е р н а. Зрозуміло, це пісня! Дитяча пісенька, яку співала мені мама. І Він її чув, Він її запам'ятав! Я впевнена: Він її знав!

О л е к с а н д р. Нічого не розумію. Кого знав? (*З надією*). Ви не припините експерименту, пані Ерно?

Е р н а. Ні. Допоки не переконаюся... (*Раптово*). Ви згадали про прогулянку в парку з нареченою, і в мене покращився настрій.

О л е к с а н д р (*незадоволено*). Дуже приємно.

Е р н а. Не сердіться, Олександрє. Ходімо, краще погуляємо! Покажіть мені ваше чудове містечко. А потім вип'ємо де-небудь шампанського і придумаємо правильний лозунг для нашого атракціону.

О л е к с а н д р. Але я хотів би залишитися при Голодареві і продовжувати свої записи...

Е р н а (*погрозливо*). Я можу розсердитися і передумати! Дайте людині відпочити!

О л е к с а н д р (*поспішно*). Звичайно ж, ходімо погуляємо. (*Винувато*). Вибачте, Ерно! З мене кепський кавалер.

Е р н а. Але, сподіваюся, добрий екскурсовод. Я вам казала, що відчуваю симпатію да вашого містечка?

Ерна бере Олександра під руку і вони виходять. Невідомий сидить, прихилившись спиною до стіни клітки. Певний час біля звіринця тихо, але незабаром з'являється п'яний Пиза в супроводі Жебрачки. Пиза горланить непристойну пісню.

Ж е б р а ч к а. Обережно, паночку! *(Підтримує Пизу, який дуже хитається)*. Вже майже добралися.

П и з а. Дякую, стара. Заморився я.

Ж е б р а ч к а. *(осудливо)*. Хіба можна такому культурному, закордонному панові напиватися, як якомусь місцевому гицлеві? Якби не я, пролежав би пан під плотом до ранку.

П и з а. А хіба я винен, що у вашому містечку кнайпи розміщені так незручно? Спочатку до них не добратися, а потім з них не повернутися. *(Кричить у бік клітки з Невідомим)*. Прокидайся, дармоїде!

Ж е б р а ч к а. Тихше, хай спокутник поспить.

П и з а. Знайшла спокутника! Це – ошуканець.

Ж е б р а ч к а. Від доброго життя ще ні одна людина з власної охоти у клітку не забиралася.

П и з а. Шкодуєш його? А Він нас зневажає.

Ж е б р а ч к а. Звідки ви це знаєте, паночку? Він же увесь час мовчить.

П и з а. От бачиш, Він навіть розмовляти з нами не хоче. Все через свою пихатість. *(Наближається до клітки, виймає з кишені плоску пляшку і протягує Невідомому)*. Випий з нами, якщо нас поважаєш.

Ж е б р а ч к а. Не може Він пити, коли закусити нема чим.

П и з а. А ми і закусити дамо. *(Виймає з кишені шматок ковбаси і пропонує Невідомому)*. Їж, ми нікому не скажемо. Бачиш, відвертається від нас. *(Робить кілька ковтків і протягує пляшку Жебрачці)*. На, ти випий.

Ж е б р а ч к а. Дякую, паночку. *(П'є з пляшки)*. Але ви більше не пийте. Ще побачить пані директорка.

П и з а. Е, там... Вона мене не звільнить. Хто буде годувати звірів, чистити клітки? Може, цей білоручка? *(Неочікувано кидає в Невідомого ковбасою, але не потрапляє)*. Ошуканець!

Ж е б р а ч к а. За що ви його так не любите?

П и з а *(раптом опускається на землю і починає плакати)*. И-и-и-и! Злочинець!

Ж е б р а ч к а. Ну, от іще! Казала ж вам, паночку: більш не пийте.

П и з а. Він його вбив. Всівся на нього своїм кістлявим задом. Раздушив своїми тяжкими брудними капцями.

Ж е б р а ч к а *(здивовано)*. Кого?

П и з а *(схлипує)*. Мого бідного Голодарчика... Нещасного маленького чоловічка, який ховався у соломі... Він так жалісливо співав своїм писклявим голоском.

Ж е б р а ч к а. Що діється на світі! *(Сполохано хреститься)*.

П и з а (схоплюється з землі і, як шалений, кидається на пруті клітки). Самозванець! Ти можеш водити за ніс цілий світ. Але мене не ошукаєш! Я виведу тебе на чисту воду!

Невідомий нерухомо сидить посеред клітки й сумними очима дивиться на навколишній світ.

ДІЯ ДРУГА

З'ява четверта

Через декілька днів на тому самому місці. На дошці, яка висить на клітці з Невідомим, крейдою виведено число “6”. Пиза прилаштовує над кліткою лозунги: “Голодування з медичною метою: дешевий і ефективний СПОСІБ СХУДНУТИ на 15 кілограмів!” “Голодування НА ПІДТРИМКУ здорового способу життя”, “Голодування ПРОТИ винищення рідкісних тварин”. Ерна енергійно керує роботою Пизи, Олександр стоїть трохи далі й осудливо спостерігає за тим, що відбувається. Невідомий сидить у клітці, відвернувшись.

Е р н а. Ні, Пизо: поміняй їх місцями. Зверху повісь лозунг для влади: “Голодівка НА ПІДТРИМКУ здорового способу життя”. Трохи нижче – лозунг для преси: “Голодівка ПРОТИ винищення рідкісних тварин”. І, нарешті, рекламу для наших відвідувачів: “Голодівка з медичною метою: дешевий і ефективний СПОСІБ СХУДНУТИ на 15 кілограмів!” Чудово!

О л е к с а н д р. Які дурниці!

Е р н а. Що вам, Олександре, не подобається?

О л е к с а н д р. Профанація великої ідеї, яка відбувається на моїх очах. Ці ваші дурниці ображають Голодаря і суперечать сакральному сенсові його жертви.

Е р н а. По-моєму, вашого Голодаря зовсім не цікавить, що написано на його клітці. Він навіть не реагує. Зате всі інші будуть задоволені: і ті, хто “за”, і ті, хто “проти”, і ті, кому важливо схуднути на 15 кілограмів.

О л е к с а н д р. Це – цинічно.

Е р н а. Я згодна, але що нам залишається зробити? Ходімо, Пизо, переведемо шимпанзе в іншу клітку. Нещасна мавпа!

Ерна і Пиза виходять. Олександр наближається до клітки і “розмовляє” з Невідомим.

О л е к с а н д р (винувато). Вибачайте, Майстре, вони самі не розуміють, що чинять. Вони не здогадуються, що вся їхня щоденна метушня, їхні так звані

“проблеми”, не варті однієї хвилини Твого голодування. Люди старанно укладають мозаїку з дріб’язкових справ, обов’язків, вартих жалю прагнень, легкодумно обростають знайомими, приятелями, товаришами, ворогами, шукають забуття в коханні, щоби лише не залишитися сам на сам зі собою, не пізнати тягара справжньої свободи...

Невідомий у клітці починає проявляти певне зацікавлення до розповіді Олександра.

О л е к с а н д р (*задумливо*). Колись і я був таким самим як вони, допоки випадково не натрапив у старій газеті на статтю про Твій виступ у нашому містечку тридцять років тому. Я почав цікавитися проблемою аскези і відмови від споживання життя у всіх його проявах. Спочатку я просто читав усе, що написали про це інші – а писали вони переважно різні дурниці – а потім і сам почав записувати в нотатник свої думки про це. (*Показує Невідомому нотатник*). І здається, я відкрив Твою таємницю, зрозумів справжній, метафізичний сенс голодування.

Неочікувано Невідомий протягує руку да нотатника і робить нетерпеливий, вимогливий жест.

О л е к с а н д р (*вражений*). Тобі цікаво, що я написав?.. Ні, я не відважуюся віддати свої дилетантські роздуми на Твій суд. Ще не час, я мушу відредагувати свої записи...

Невідомий знову робить нетерпеливий рух рукою. Олександр слухняно віддає йому нотатник.

О л е к с а н д р. Добре, бери. Для мене це велика честь. (*Сором’язливо усміхається*). У кожного пророка мусять бути учні. З натовпу абияких або ворожих людей повинна виокремитися хоча б одна людина, яка зрозуміє Наставника, пожертвує його справі все своє життя. Той, хто пояснить вчення іншим, систематизує, а, може, навіть удосконалить його.

Під час монологу Олександра Невідомий гортає нотатник, читає окремі записи, роблячи дивні гримаси.

О л е к с а н д р. Звичайно, завжди існує небезпека помилкової інтерпретації. Історія знає багато випадків, коли учні не розуміли справжнього сенсу вчення своїх наставників і навіть повністю переінакшували, переробляли його зміст. (*Довірливо*). Признаюся, мене так само мучили сумніви, мені здавалося, що я блукаю темним лабіринтом без карти і без ліхтаря. Але після твого чудесного повернення з тридцятирічного небуття, я зрозумів, що рухаюся у

правильному напрямку. Це – таємний знак, винагорода за мою віру. Надіюся, що я буду гідним учнем великого Наставника, а не якоюсь самовпевненою мавпою.

Невідомий неочікувано впадає в шал, починає видирати картки з нотатника Олександра і розкидати їх у різні боки.

Невідомий *(кричить)*. Мавпа!

Олександр *(не вірить своїм очам)*. Ні! Ні! Що ти робиш?

Невідомий. Геть!

Олександр. Перестань, я прошу тебе! Я присвятив твоїй справі своє життя!

Невідомий *(знову кричить)*. Мавпа! Мавпа!

Олександр *(хапається руками за голову)*. Цього не може бути!

Невідомий. Геть! Геть!

Розлючений Невідомий кидається на стінки клітки. Розгублений, пригноблений Олександр виходить, не озираючись.

З'являється Жебрачка, зауважує пороскидувані навколо клітки картки паперу.

Жебрачка. Ну й насмітили!

Жебрачка старанно підмітає площу перед кліткою. З'являється Бурмістр, оглядає клітку, читає лозунги.

Бурмістр *(вголос)*. “Голодівка НА ПІДТРИМКУ здорового способу життя”. А що мається на увазі під здоровим способом життя? Хитра дівка. Думає, мене так просто обвести навколо пальця... *(Занепокоєно)*. Завтра минає тиждень, як Він голодує. Це вже небезпечно. *(Оглядається і зауважує Жебрачку. Уважно приглядається до неї, потім кличе)*. Гей, ти, іди-но сюди.

Жебрачка слухняно підходить до Бурмістра.

Бурмістр. Ти знаєш, хто я такий? Телевізор дивишся?

Жебрачка *(приглядається)*. Невже наш... *(Кидається цілувати Бурмістрові руки)*. Пане Бурмістр!

Бурмістр *(ховає руки за спину)*. Працюєш на заїжджих буржуїв?

Жебрачка. Не маю за що жити, от і мушу. Я не з доброї волі, пане!

Бурмістр. Нічого, завтра починається акція “Чисте місто” й усіх жебраків, волоцюг, злодіїв ми вивеземо з нашого містечка. А тебе першу: за відсутність патріотизму.

Жебрачка. Не губіть, добродію! *(Кидається на коліна)*. Пошкодуйте нещасну жінку! Ви нам, як батько рідний.

Бурмістр. Любиш наше місто?

Жебрачка. Більше, ніж власне життя!

Б у р м і с т р. Встань. (*Коли Жебрачка піднімається з землі, показує на Невідомого*). А цього чоловіка ти знаєш?

Ж е б р а ч к а. Ні.

Б у р м і с т р. Шкода. Доведеться, однак, вислати тебе з нашого міста.

Ж е б р а ч к а (*знову падає на коліна*). Богом присягаюся, не знаю! Одні кажуть, що Він – святий, інші – що самозванець.

Б у р м і с т р. А ти як думаєш?

Ж е б р а ч к а (*жалісливо*). Я стара, нерозумна жінка. Як накажете, так і буду думати.

Б у р м і с т р. Кажеш, любиш своє місто? Добре... А може, ти все-таки знаєш цього чоловіка, бачила його раніше і згадаєш де? Ходімо, розглянемо його уважно.

Жебрачка підхоплюється з колін і підходить услід за Бурмістром до клітки. Бурмістр показує рукою на Невідомого і щось тихо говорить Жебрачці. Жебрачка слухняно киває головою. Бурмістр говорить їй ще щось, Жебрачка погоджується, цілує Бурмістрові руку.

З'являється Журналістка. Бурмістр робить знак Жебрачці, щоб та зникла. Жебрачка підбирає з землі мітлу і ховається за вагончиком. Журналістка з цікавістю читає лозунги на клітці.

Ж у р н а л і с т к а (*із зневажливою усмішкою*). “Голодівка ПРОТИ винищення рідкісних тварин”. Фі, як це дрібничково. Все одно, що стріляти з гармати по горобцях.

Б у р м і с т р (*підходить до Журналістки*). Бачу, ти незадоволена?

Ж у р н а л і с т к а. Можна подумати, у тебе є причини радити. Вона робить з нас ідіотів.

Б у р м і с т р. Але чим *тобі* не подобається цей Голодар? Зі мною все зрозуміло: я мушу підтримувати порядок, дисципліну, а кожен, хто вийде з шеренги, порушує цей порядок, заважає загальному рухові колони. Кожне таємниче, не до кінця зрозуміле явище створює хаос у свідомості мешканців нашого містечка, викликає незручні питання і непотрібні сумніви. Тому я мушу клопотатися, щоб усе було однозначне і зрозуміле, як таблиця множення. Але у тебе, Касандро, людина, яка демонстративно сидить у клітці і голодує повинна викликати інші почуття...

Ж у р н а л і с т к а. У мене Він викликає почуття погорди, денервує мене. (*Гнівно*). У той час, коли за ґрати кидають тих, хто змагається за свободу, цей “спокутник” замикається в клітці добровільно. У той час, коли люди голодують, щоб утвердити свої права на краще життя, цей псевдоаскет принципово відмовляється від радостей життя. Це небезпечна людина, і його поява в нашому містечку приносить велику шкоду.

Б у р м і с т р (*іронічно*). Ти не віриш, що Він голодує з медичною метою, щоб схуднути на 15 кілограмів?

Ж у р н а л і с т к а. Це – маскування!

Б у р м і с т р (задоволено). Нарешті наші погляди співпали. (Усміхається). Як у старі добрі часи. Може, помиримося?

Ж у р н а л і с т к а. Після всього, що ти наробив? Ти ще запропонуй у ліжко до тебе повернутися.

Б у р м і с т р. І в ліжко, й додому. (Легібно). Якби ти була поруч, мені було б спокійніше.

Ж у р н а л і с т к а. Навіть не сподівайся. Ніколи ми більше не будемо разом. Або ти, або я.

Б у р м і с т р. Шкода. З нас була добра пара... А що з цим будемо робити? (Показує на Невідомого). Завтра починається другий тиждень голодівки, це вже серйозна справа.

Ж у р н а л і с т к а (знижує плечима). Ти в нас – влада, можеш заборонити цей захід у будь-яку хвилину.

Б у р м і с т р. Заборонити? (Сміється). О, ні, такого подарунка для твоєї газети я не зроблю. Не сподівайся. Під твоїм легким пером звичайний волоцюга відразу перетвориться в героя, у жертву репресій. Придумай що-небудь краще.

Ж у р н а л і с т к а (тихо). Не сумнівайся, придумаю.

Б у р м і с т р (підозріло). До речі, що привело тебе сюди, люба?

Ж у р н а л і с т к а. Хочу домовитися з Ерною про проведення прес-конференції Голодаря. З нагоди закінчення першого тижня голодівки.

Б у р м і с т р (подумавши). Добра ідея.

Ж у р н а л і с т к а. Боюся тільки, що наша боязлива директорка не погодиться. А от і вона.

Увіходить Ерна у супроводі Пизи. Сторож спиняється біля клітки Голодаря, Ерна підходить до гостей.

Е р н а (весело). Тепер я вже не здивуюся, побачивши вас разом! Мені розказали, що колись ви були подружжям.

Б у р м і с т р. От пліткарі!

Ж у р н а л і с т к а. Це було дуже давно. Тепер у нас діаметрально протилежні погляди на життя.

Е р н а. Я зауважила. Як вам подобаються наші лозунги? (Показує на клітку).

Б у р м і с т р. У вас спритний розум, Ерно.

Ж у р н а л і с т к а. Вони так само діаметрально протилежні, що робить їх у сукупності комічними.

Е р н а. Знову вам щось не подобається! Вибачайте, усім догодити неможливо. (Неприємно). Чим можу допомогти?

Ж у р н а л і с т к а. Ерно, я пропоную провести завтра прес-конференцію з нагоди закінчення першого тижня вашого експерименту.

Е р н а. Я категорично проти. У нас показовий виступ артиста, а не громадянська акція. Ніяких прес-конференцій ми проводити не будемо.

Б у р м і с т р (*Неочікувано підтримує Журналістку*). А доведеться. Не тільки у преси, але і у міської влади, у звичайних мешканців нашого містечка назбиралося кілька питань до вашого артиста, і доведеться йому на ці питання відповісти!

Журналістка і Ерна одночасно дивляться на Бурмістра: Журналістка – здивовано, Ерна – сполохано.

Е р н а. Але артист увесь час мовчить, Він цілком зосереджений на процесі голодування і не може губити останні сили в розмовах.

Б у р м і с т р. У такому випадку ви розкажете про мету його виступу і відповісте на питання присутніх. І ніяких відмовок, ніяких викручвань, моя дорогенька, інакше я знову на вас розсерджуся!

Ж у р н а л і с т к а (*підозріливо*). Що з тобою, Артуре?

Б у р м і с т р. А нічого. Просто не люблю, коли мої особисті симпатії та доброту деякі особи використовують на шкоду суспільним інтересам. (*До Ерни, строго*). Ви переставили на інше місце клітку з орангутангом?

Е р н а. Так.

Б у р м і с т р. Ходімо перевіримо. (*Збирається шукати клітку з мавпою*).

Ж у р н а л і с т к а (*багатозначно*). До завтра, Ерно.

Ерна, не відповідаючи, іде услід за Бурмістром. Журналістка зауважує біля клітки листок паперу, який випадково не прибрала Жебрачка. Нахиляється, піднімає папір, читає і, озирнувшись по боках, швиденько ховає в торбинку. Потім неспішно підходить до Пизи.

Ж у р н а л і с т к а. А де ж молодий чоловік з нотатником у руках, який не відходив від клітки ні на крок?

П и з а. А холера його знає!

Ж у р н а л і с т к а. І тепер ти опікуєшся так званим Голодаром? (*Іронічно*). Чистиш клітку, здмухуєш з нього пилінки, бережеш його сон?

П и з а (*зневажливо*). От іще! Очі б мої його не бачили!

Ж у р н а л і с т к а. Як, ти не захоплюєшся його вміннями, не відчуваєш поваги до всесвітньої слави Майстра?

П и з а. Ніякий Він не Майстер. Звичайний самозванець. Була б моя воля – палицею вигнав би його з клітки!

Ж у р н а л і с т к а. О, а ти не такий простак, як я спочатку думала! Отже, ти його розкусив?

П и з а. Відразу. Нехай інші перед ним схиляють голови, Пиза – битий вовк.

Ж у р н а л і с т к а. Але ти й зухвалець! А знаєш, я так само вважаю, що це – самозванець.

П и з а (*жаліється*). Шкода, що пані директорка приймає все це за чисту монету. Вона заборонила мені ображати цього дармоїда і наказала берегти його від настирливих відвідувачів. Ніби-то в мене іншої праці мало!

Ж у р н а л і с т к а. А хочеш позбутися цього хама? І при цьому заробити добрі гроші?

П и з а (*підозріливо*). Яким чином?

Ж у р н а л і с т к а. Я тобі підкажу.

Журналістка відводить Пизу від клітки і щось шепче йому на вухо. Пиза слухає спочатку з недовір'ям, але потім на його обличчі з'являється задоволена усмішка.

П и з а. Але ж пані має розум! Хитро придумано!

Ж у р н а л і с т к а. Ти згоден?

П и з а. А... скільки? (*Робить пальцями рухи, ніби-то перелічує гроші*).

Ж у р н а л і с т к а (*дає сторожеві декілька банкнот*). Це завдаток. Друга половина – після всього.

П и з а (*розглядає купюри, задоволено*). Зелененькі. Надійна валюта.

Ж у р н а л і с т к а. І нікому ні слова.

П и з а. Звичайно ж! Навіщо мені неприємності на роботі? (*Ховає гроші*).

Ж у р н а л і с т к а. З твоєю допомогою ми зробимо корисну справу. (*Крадькома виходить*). До завтра.

П и з а (*кланяється*). Моє шанування. (*До Невідомого*). От так. Не всі жінки люблять тебе, приятелю. Недовго тобі залишилося красуватися перед публікою!

Пиза виходить, залишаючи Невідомого самого. Неочікувано Невідомий піднімає голову і починає наспівувати якусь тужливу мелодію.

З'ява п'ята

Пізнього вечора на тому самому місці. Невідомий сидить у клітці, прихилившись спиною до прутів клітки. Зі свого вагончика виходить Ерна, наближається до клітки.

Е р н а (*розмовляє швидше сама з собою, ніж з Невідомим*). Ну і що будемо робити? Завтрашня прес-конференція не принесе нічого доброго, я відчуваю це. Минув тиждень, а ми так і не довідалися: хто ти і навіщо заліз у цю клітку? Швидше за все – нахабний самозванець, який вдає великого Голодаря. Знаєш, найліпший вихід для тебе – покинути клітку. Зараз, потихо, поки підміна не розкрилася. Я попрошу в публіки пробачення за свою довірливість і, може, все обійдеться. Як тобі такий варіант, приятелю? (*Виймає ключ, відмикає замок і відчиняє навстіж дверцята клітки*). Виходь, я тебе прошу.

Невідомий дивиться на Ерну сумними очима, але не виходить з клітки.

Е р н а. Повір мені: так буде ліпше. Навіть у тому випадку, якщо ти – справді Голодар. Озирнися навколо: ніхто не радіє твоїй появі, нікому не потрібна твоя жертва. Твоє неочікуване повернення принесло тільки клопоти. Усім, а в першу чергу мені – самотній, беззахисній жінці. Тобі мене не шкода?

Невідомий не рухається.

Е р н а. Звичайно, ні. Тобі не шкода мене, не було шкода мою маму. Пам'ятаєш, ти називав її ім'я? Може, зовсім випадково, серед десятків інших жіночих імен. "Ім'я, як ніч глухе – Марта..." Може, ти вже забув про неї, бо в твоєму житті, освіченому великими ідеями, вона не відіграла істотної ролі. Тебе нічого в світі не хвилює, окрім твого голодування. Ти приходиш, коли захочеш, і коли захочеш – ідеш геть.

Ерна сідає в крісло біля клітки і запалює цигарку.

Е р н а. Але я мушу розповісти тобі про це. Про людину, яка багато років клопоталася про тебе, чистила твою клітку, міняла воду. Про молоду, гарну жінку, потайки закохану в тебе і тому нещасну. Хіба, кохаючи такого як ти, можна бути щасливою? Марта мала чоловіка, імпресарію, і тому спокутувала подвійно: від справжнього почуття до Голодаря і від почуття вини перед своїм чоловіком, якого вона покійно любила й шанувала... А ще від того, що не могла пояснити природу свого кохання до Голодаря: це не була фізична пристрасть, але і не було духовне захоплення. Присутність цієї дивної людини народжувала у серці Марти певну метафізичну тривогу, погорду до свого буденного – щасливого, у принципі! – життя, бажання зрозуміти до кінця особу Голодаря і, одночасно, бажання зіграти його своїм коханням, оборонити від жорсткого світу, як маленьке, кволе дитя. Як мені видається, Марту заворожував і притягав той несамолюбивий *голод*, який спалював душу і тіло Голодаря, і одночасно їй хотілося наситити цей голод, наситити собою: своїм тілом, своєю душею. Врешті одного разу вночі, вона увійшла у клітку, зняла з себе сукню і спробувала грудьми нагодувати Голодаря – як мати годує немовлятко. На жаль, цей вар'ятський учинок побачили чужі очі, чужі язички дали йому нікчемне витлумачення, відбулася неприємна розмова з чоловіком і Марта була звинувачена у всіх смертних гріхах. У результаті вона замкнулася в собі, намагалася не дивитися у бік Голодаря, перестала розмовляти з чоловіком і навіть стала байдужою до своєї маленької доньки (мені у той час було три роки). На праці вона так само не могла зосередити свою увагу, а оскільки її професією було ходіння по канаті над площею, не дивно, що все закінчилося дуже трагічно: якимось Марта оступилася і впала просто на брук, а страхового пояса на ній чомусь у той день не було. Не

знаю, чи зауважив великий Голодар її відсутність, чи йому було все одно, хто клопочеться про нього і хто його доглядає.

У очах Невідомого з'являються сльози, але незрозуміло з якої причини: чи тому, що Він і є Голодар, чи просто тому, що розказана Ерною історія – дуже жаліслива й зворушлива.

Е р н а. Зрозуміло, що я не пам'ятаю людини, яку мій батько називав Майстром Голодування, а мати – Ернестом, я була занадто маленька. Все, що я розповідала зараз, я довідалася зі слів батька, точніше, з підслуханих мною його п'яних монологів. З почутих обривків фраз моя дитяча уява швидко уклала загальну картину колишніх подій; у залежності від мого підростання і настрою історія ставала то піднесено-романтичною, то банально-нікчемною. Особливо таємничим здавався мені образ Голодаря: я то ненавиділа його, як винуватця смерті мами, то обожнювала – як чоловіка, якого вона по-справжньому кохала. (*Усміхається*). На початку я навіть думала, що це Він – мій справжній батько, але з роками відмовилася від цієї ідеї: занадто я земна і прагматична як на доньку шаленця-мрійника.

Ерна піднімається з крісла і підходить да дверцят клітки. Невідомий зі страхом дивиться на жінку.

Е р н а. Інше питання мучить мене тепер: чи варто було? Чи вартує самотня аскеза Голодаря сліз і смерті моєї мами? Чи варто мені ризикувати своїм бізнесом задля Невідомого, який до мене навіть не озивається? Чи варто приносити в жертву життя і щастя близьких людей задля якоїсь Ідеї, яку наступні покоління все одно назвуть помилковою і шкідливою?.. Я знаю, ти не збираєшся добровільно залишити клітку, ти хочеш змагатися. Якщо точно, змагатися доведеться мені: з Бурмістром, з пресою, з недобррозичливою публікою, а ти будеш мовчки сидіти у клітці, усвідомлюючи велич своєї місії. Але прошу тебе: зваж, як слід, своє рішення. Подумай про власну долю, про долю Марти. Я виходжу і залишаю клітку незамкненою. Коли ранком я вийду з вагончика і побачу, що клітка пуста – я, можливо, розчаруюся в тобі і, в черговий раз, у житті, але... дуже втішуся.

Ерна рішуче розвертається і виходить.

Н е в і д о м и й (*розгублено*). Марта. Де Марта?

З'ява шоста

На сьомий день голодування Невідомого Ерна готує невелику прес-конференцію. Тепер над кліткою залишився тільки один лозунг: "Голодування з медичною метою:

дешевий і ефективний СПОСІБ СХУДНУТИ на 15 кілограмів!” Біля клітки поставлено кілька крісел, на яких розмістилися Бурмістр, Журналістка, публіка. Трохи поодаль знаходиться Пиза і Жебрачка. Ерна стоїть просто біля клітки, у якій сидить Невідомий, апатичний і байдужий до того, що відбувається навколо. У останню хвилину прибігає Олександр, займає вільне крісло. Ерна кидає у бік учителя тривожний позирок.

О л е к с а н д р. Перепрошую за спізнення.

Б у р м і с т р (до Ерни, нетерпляче). Починайте, шановна!

Е р н а (урочисто, але з відтінком іронії). Пані та панове! Ви бачите у клітці людину, яка сміливо кинула виклик основному закону природи: щоб підтримувати життєдайність власного організму, треба споживати інші організми, або, по-просту кажучи, – харчуватися. Сьогодні минає тиждень, як цей унікальний чоловік не приймає їжі. Він не збирається це робити й упродовж наступних 33 днів. Внаслідок цього наш герой схудне аж на 15 кілограмів, у чому й полягає сутність експерименту. Думаю багатьом з нас так само не зашкодило б використати його простий, але ефективний метод, щоб скинути один-два кілограми зайвої ваги. (Усміхається). Запевняю вас, що виступ нашого циркового артиста не має ніяких політичних, релігійних або філософських цілей. (Замовкає).

Б у р м і с т р (незадоволено). Це все, що ви можете нам сказати?

Е р н а. Все.

Ж у р н а л і с т к а (розчаровано). Нічого високого, одухотвореного високою ідеєю? Нічого, що могло б стати темою перших сторінок газет?

Е р н а. Піднесеного? Наприклад?

Ж у р н а л і с т к а (виймає з торбинки шматок паперу, розгортає і зачитує). “Можливо, для нашої епохи, епохи газових камер і концентраційних таборів, тоталітаризму, терористичних актів це добровільне голодування не є таким цікавим, як за часів наших батьків і дідів. На Землі вимирають з голоду цілі племена, цілі континенти голодують чи недоїдають... тим більше захоплення викликає людина, яка непримітно і скромно хоче освітити своїм чудовним даром наші сірі будні. Хоча його досягнення не такі вже видовищні, як подвиги космонавтів, але вони показують нам на що все ще здатна Людина!”. (До Ерни). А ви кажете: ніякої філософської мети.

О л е к с а н д р (схоплюється з крісла). Звідки у вас цей папірець?

Ж у р н а л і с т к а. Знайшла біля клітки.

О л е к с а н д р. Віддайте, це з мого нотатника! (Пробує забрати папірець у Журналістки, але та спритно передає його Бурмістрові).

Б у р м і с т р. У мене враження, що нас ошукують, як маленьких дітей. (Складає листок і кладе у внутрішню кишеню костюма). Говорять одне, а думають і пишуть зовсім інше.

Е р н а. Я не відповідаю за фантазії і вигадки, які виникають у головах поетів і учених. Я виклала вам реальний стан речей. А кожен дає їм власну інтерпретацію.

Ж у р н а л і с т к а. Реальний стан речей? Ви хочете сказати, що ваш артист насправді голодує?

Е р н а. Звичайно. Це справжній майстер своєї справи, а не який-небудь дешевий ошуканець.

Журналістка підходить до клітки, виймає з торбинки лорнетку і уважно оглядає підлогу клітки.

Б у р м і с т р. Ви впевнені, що у клітці знаходиться та сама людина, яка колись була відомою у всьому світі під іменем “Голодар”?

Е р н а. Давайте почекаємо ще 33 дні і разом переконаємося у цьому. Ніхто інший не здатен повторити його досягнення.

Б у р м і с т р. А якщо, раптом, Він не справжній Голодар і через тиждень помре? Хто буде відповідати за його смерть?

Ж у р н а л і с т к а. Не хвилюйтеся, не помре. (*Кличе Пизу*). Шановний стороже, ви не покажете нам, що там стирчить з-під соломи в дальньому кутку клітки?

Пиза кидає погляд на Ерну, директорка киває головою. Пиза повільно відмикає клітку, входить у неї, ристься у соломі в дальньому кутку клітки і виймає звідти наполовину обгризену курку. Виходить з куркою з клітки й показує присутнім.

Б у р м і с т р (*тихо*). Знову вона мене випередила, ця ехидна.

О л е к с а н д р. Не може бути! (*Підбігає до клітки*). Це огидна підміна, провокація!

Б у р м і с т р (*до Ерни*). От вам і майстер, от вам і реальний стан справ. (*Строго*). Хто-небудь з присутніх знає цього чоловіка?

Жебрачка підходить да клітки, уважно дивиться на Невідомого і сплескує руками.

Ж е б р а ч к а. А, Божечку, це ж Він!

Б у р м і с т р. Хто Він?

Ж е б р а ч к а. Псих з дев'ятої палати. Коли я працювала прибиральницею у психлікарні, я щодня мила підлогу у його кімнаті.

Ж у р н а л і с т к а (*чи то до Невідомого, чи то до Бурмістра*). Ох ти ж, сучий сину!

Е р н а. І не соромно вам, панове?

О л е к с а н д р (*кидається до Ерни*). Не вір їм, Ерно! Вони усі в змові!

Б у р м і с т р. Нарешті все прояснилося. (*До Журналістки*). Який своєчасний матеріал для твоєї газети, правда?

Ж у р н а л і с т к а. І видатний аргумент для офіційної пропоганди: голодують тільки вар'яти.

Б у р м і с т р. Коротше кажучи, треба викликати санітарів.

О л е к с а н д р. Ні! Він справжній! Я можу підтвердити! Ви не закриєте мені рота! Я вимагаю незалежного розслідування!

Б у р м і с т р (до *Олександра, спокійно*). І тебе також відправимо у психлікарню. За компанію.

О л е к с а н д р (до *Ерни*). Чому ти мовчиш? Борися, Ерно!

Е р н а. Я вже програла свою битву. І не хочу у психлікарню.

Б у р м і с т р. Розумна дівчинка!

О л е к с а н д р (до *Журналістки*). А пані? (*Побачивши, що Журналістка відвернулася*). Ех!

Неочікувано з'являються двоє санітарів з носилками.

Е р н а (до *Бурмістра, іронічно*). Яка оперативність! Ви навіть не встигли їх викликати, як вони вже приїхали.

1-и й С а н і т а р. Кого забирати?

Б у р м і с т р. Спочатку того в клітці. (*Робить рух рукою у бік клітки*).

1-и й С а н і т а р (*перевішивши погляд на клітку*). Але в клітці нікого нема.

Всі повертаються і дивляться на клітку. Вона справді пуста. Або Невідомий вийшов у відчинені Пізою дзвері, або просто зник так само неочікувано, як і з'явився.

Ж у р н а л і с т к а. Справді, нема. (*Виймає з торбинки фотоапарат і фотографує пусту клітку*).

Б у р м і с т р (до *санітарів, сердито*). Чого стоїте? Ловіть його, Він небезпечний!

Санітари кидаються шукати втікача. Пиза з Жебрачкою також виходять.

О л е к с а н д р. Майстре, не залишайте нас! Візьміть мене з собою! (*Зривається з місця і біжить услід за санітарами*).

Е р н а (*невідомо до кого*). І що тепер?

Ж у р н а л і с т к а. Усміхайтеся, моя люба! (*Фотографує Ерну і розгубленого Бурмістра*).

З'ява сьома

Туманний ранок біля входу у звіринець. Зі свого вагончика виходить Пиза, мерзлякувато зводить плечима. У клітці Голодаря, спиною до глядачів сидить якась людина. На голові у нього навушники, у руках – плеєр, тіло ритмічно погойдується у такт музиці.

П и з а. Бр-р-р-р! Холод собачий. Невже у цьому містечку і літо закінчується за наказом міської влади? А де моя наймичка? Забастувала? Чи отримала пожиттєву персональну пенсію від Бурмістра і кинула працю? (*Озирається в пошуках Жебрачки і зауважує чоловіка у клітці Голодаря*). Ну, ні! Тільки не це! (*Протирає очі*). Може я ще сплю? (*Махає рукою перед очима*). Згинь, розпливися у повітрі! Тебе нема!

Але постать чоловіка у клітці не зникає. Переполоханий Пиза кидається до директорського вагончика і з усієї сили барабанить у двері Ерні.

П и з а (*кричить*). Пані Ерно! Пані Ерно! Хутчіш ідіть сюди!

За якусь хвилю двері відчиняються і на порозі з'являється сонна Ерна у наспіх накинutoму халаті.

Е р н а. Ти вирішив виламати двері? Що сталося?

П и з а. Пані Ерно! Я цього не витримаю! Він знову повернувся!

Е р н а (*здивовано*). Хто?

П и з а. Подивіться на клітку!

Ерна повертає голову і дивиться на клітку.

Е р н а (*зауваживши у клітці чоловіка*). Знову? Хто ж цього разу?

П и з а. Не знаю! Голодар, самозванець, папа римський – мені всеодно. Прошу вас, пані Ерно: давайте поїдемо геть із цього проклятого містечка!

Е р н а (*спокійно*). Заспокойся й подивись, хто це.

П и з а. Ні за що. І кроку не зроблю в бік цієї проклятої клітки.

Е р н а. У такому випадку мені доведеться зробити це самій.

Ерна сходить по сходинок і прямує у бік клітки. У цей час чоловік у клітці повертається і ми упізнаємо в ньому Олександра. Побачивши Ерну, він радісно махає їй рукою у знак привітання, але не знімає навушників і ще більш енергійно розгойдується у такт музиці.

Е р н а. Олександр?

П и з а. Холера ясна! Учитель?

Е р н а. Навіщо ти заліз у клітку? (*Робить запрошувальний знак рукою*). Виходь.

Олександр відмовно крутить головою.

Е р н а. Зніми навушники, я хочу з тобою порозмовляти. Поясни, що це ти задумав.

Олександр заперечно крутить головою й показує рукою на дошку, яка прикріплена до клітки.

Е р н а (*дивиться на дошку і читає вголос напис крейдою*). “Великий Майстер голодування: перший день експерименту”.

П и з а. Він що, звар’ював?

Ерна починає істерично сміятися.

П и з а (*занепокоєно*). Що будемо робити, пані Ерно? Викличемо поліцію? Чи, може, відразу санітарів?

Е р н а (*перемігши сміх*). Не треба, Пизо. Не чіпай його, нехай сидить. Невже ти не розумієш: повернувся великий Голодар.

П и з а. Ось цей?

Е р н а. Цей. Іншого ми не заслужили.

П и з а (*підозріливо подивившись на Ерну*). Піду-но я краще годувати тварин, пані Ерно. З ними простіше, ніж з людьми. (*Ще раз поглянувши на Ерну, а потім на Олександра у клітці, виходить*).

Е р н а (*сідає на приступці до вагончика*). Так, з тваринами простіше, ніж із людьми: вони не залізають у клітку, щоб бути вільними... (*Не дивлячись у бік клітки і не чекаючи відповіді*). Олександр, може, ти все-таки знімеш ці ідіотські навушники? Не знаю, яку шалену музику ти там слухаєш, але я так само хочу щось проспівати для тебе. (*Співає тихо і мелодійно, у повній дисгармонії з енергійними рухами Олександра*):

Повітряну кульку дівчатко тримало,
Веселюю пісеньку тихо співало:
-- Ох, кулько, мандрівнице сміла й щаслива,
Піднятись в повітря я б дуже хотіла!

Щоб разом з тобою далеко, високо,
Заніс мене вітер на заздрість всім друзям...
За сірії хмари, до теплого сонця,
Літати там легко, неспинно, і всюди...

Завіса